

KLAS EKLUND

Svar till Göransson

Bo Göransson tycker inte om mitt sätt att granska Sven Grassmans statistik. Ett par korta kommentarer kan måhända vara på sin plats.

För det första: Göransson hävdar att det är olämpligt att, som jag, använda konsumtions- och sparkvoterna som utgångspunkt för en diskussion om "överkonsumtionens" problem. I stället bör man, som Grassman, använda konsumtionsvolymens ökningstakt, eftersom "slutmålet för all ekonomisk verksamhet är konsumtion". Denna målbeskrivning synes mig dock ytterligt tveksam, inte minst därför att sysselsättningen torde vara en minst lika viktig välfärdskomponent som konsumtionsökningen. Vidare undanröjs ju med denna formulering alla de problem angående restriktioner och målkonflikter för den ekonomiska politiken som var ämnet för min artikel, där jag också påpekade att "baksidan av den hastigt stigande konsumtionskvoten är ju en fallande investeringskvot, vilket båd- dar för en ännu lägre tillväxt i morgon av såväl produktion som konsumtion" (Eklund [1981], s 599). Det framgår inte alls av Göranssons inlägg huruvida han anser att den svenska sparkvoten är för låg (dvs konsumtionskvoten för hög) och vad man i så fall skall göra åt det. Därmed träffar hans resonemang inte målet, eftersom det var just denna fråga som stod i centrum i min artikel.

För det andra: Mellan raderna kan man kanske ändå hitta en antydning om

KLAS EKLUND är doktorand i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm och är en av de sex sexlingarna. Hans forskningsinriktning har gällt Sveriges industriella utveckling i ett längre perspektiv.

hur Göransson ser på problemet. Felet med att använda spar- och konsumtionskvoterna som jämförelsenorm är nämligen, menar han, att nämnarens (BNP) ökning under 1970-talet "inte var mycket att hurra för"; och skälet till detta, antyds det, är att konsumtionsvolymen ej tillåtits öka tillräckligt. Det skulle således vara *den låga konsumtionsökningen* som — genom att hålla nere BNP-tillväxten — höjt konsumtionskvoten!

Resonemanget förefaller inte rimligt. Den stigande konsumtionskvoten illustrerar ju det faktum att vi under 1970-talet *har* ökat konsumtionen *mer* än produktionen, och det dessutom i högre grad än andra länder. Varför skulle då en *ytterligare* konsumtionsökning komma att ge det motsatta resultatet, dvs en produktionsökning så stor att konsumtionskvoten faller? (Jag förutsätter att Göransson, trots sin tystnad på den punkten, ändå vill få upp sparkvoten.) Uppenbarligen bygger ett sådant resonemang på föreställningen att multiplikatoreffekten av en ytterligare konsumtionsökning skulle vara rejält mycket större än den vi har kunnat notera under 1970-talet. Några belägg för att så skulle vara fallet presenterar dock inte Göransson, varför jag tillåter mig att fortsätta tvivla på tesen att fortsatt ökning av den lånefinansierade konsumtionen är det bästa sättet att driva upp sparkvoten.

För det tredje: Göransson tycks tro att orsaken till den internationellt sett ganska låga tillväxten av konsumtionsvolymen i Sverige under 1970-talet skulle vara en mycket hård ekonomisk politik; att konsumtionen således inte skulle *tillåtits* växa snabbt nog. Inga belägg har emellertid givits för dylika påståenden, och faktum är att det nog lär bli svårt att finna några. Ingenting tyder nämligen på att den svenska ekonomis-

ka politiken under 70-talet skulle varit stramare än omvärldens — snarare tvärtom! Budgetunderskottet och de offentliga utgifterna har ökat snabbare än i de flesta andra länder, penningmängdsökningen har varit minst lika snabb, och de finanspolitiska effekterna på BNP har de flesta åren under 1970-talet varit betydande.

För det fjärde: Man kan i detta sammanhang inte låta bli att notera att Bo Göransson uppenbarligen inte — trots sina försäkringar om motsatsen — inkluderar den fulla sysselsättningen som en målvariabel för den ekonomiska politiken. Han skulle ju gärna, säger han, vilja betygsätta den förda politiken med en nolla, och detta *trots* att man under 1970-talet, med en lägre tillväxt än omvärlden, lyckats hålla den öppna arbetslösheten till bara en dryg tredjedel av OECD-genomsnittet — något som för övrigt gör det än svårare att acceptera beskrivningen av den ekonomiska politiken i vårt land som svårartat svängremsaktigt.

För det femte: Det är därför mycket svårt att acceptera tesen att det skulle vara en alltför stram ekonomisk politik som orsakat 1970-talets relativt sett låga tillväxt i Sverige. Jag tror att orsakerna till stagnationen måste sökas bra mycket djupare än så. Här är inte platsen att utveckla dessa (den intresserade läsaren hänvisas i stället till den mer utförliga diskussionen i Eklund [1982]), men som exempel på den typ av faktorer som spelat in kan här nämnas att handelsliberaliseringen förbytts till smygprotektionism; att överflyttningsvinsterna då arbetskraft flyttade från jordbruk till industri nu övergått i överflyttningsförluster när tjänstesektorn expanderar på industrins bekostnad; att de starkt investeringsbefrämjande effekterna av insteget i masskonsumtionssamhället, symboliserat av bilismens explosionsartade utveckling, nu har klingat ut; att nya konkurrenter har

trätt fram på världsmarknaden, speciellt på våra gamla paradområden; att marknaderna fungerar trögare; att oljekrisen har drabbat den svenska ekonomin hårdare än många andra länder; osv. Dessa och liknande, långsiktigt verkande, faktorer är enligt min mening betydligt viktigare som förklaring till den långsiktiga nedgången av vår tillväxttakt — för det är en sådan det i grund och botten är fråga om, och inte bara ett kortsiktigt bakslag — än någon mytisk "åtstrammingspolitik". Därmed också sagt att det är omöjligt att med enkla medel expandera sig ur stagnationen.

För det sjätte: Göransson ifrågasätter frihandeln och förespråkar uppenbarligen — även om det inte sägs rent ut — importbegränsningar. Det är dock svårt att förstå hur han *samtidigt* kan plädера för avskärmning från internationella marknader och mena att "konsumtion är slutmålet för all ekonomisk verksamhet"; om något skulle ju ökad protektionism minska utrymmet för de konsumtionsstimulanser han tidigare efterlyst, eftersom vår export skulle drabbas därav, vilket ytterligare skulle sänka ökningstakten i produktionen. Konsumenterna skulle dessutom drabbas då dyrare hemmaprodukter ersatte billig import.

En omläggning av den ekonomiska politiken i protektionistisk riktning skulle således alls icke "undanröja" den restriktion bytesbalansen utgör för konsumtionen; tvärtom skulle den förstärkas! Därmed också sagt att Bo Göranssons ekonomisk-politiska recept helt enkelt inte går ihop!

Referenser

- Eklund, K., [1981], "Sven Grassman och verkligheten", *Ekonomisk Debatt*, årg 9, nr 8.
— [1982], "Från rekordår till stagnation: Svensk tillväxt under efterkrigstiden", i B. Södersten (red), "Svensk ekonomi", tredje upplagan, Rabén & Sjögren, Stockholm.